

Fra Jerusalem d.e. Stavanger

Misjonsstrategi versus misjonsinformasjon i Misjonstidende¹

INGEBORG H. HOVLAND

Det kan verka som om vi trur at det som ikkje blir gjort av nordmenn, blir ikkje gjort. Vi har lett for å tenka at *vi* veit korleis ting skal ordnast. Vi har lett for å tenka at misjon utgår frå Jerusalem til verdens ende, og Jerusalem er her, her i Stavanger. Derfor er vår utfordring i dag ikkje mindre enn dette: *Vi må finna eit språk som riv heile grunngevinga for det prosjektet Herren bar kalla oss til, fri frå all kulturimperialistisk terminologi og frå all triumfalistisk tenking. Vi må finna ord som formidlar respekt og likeverd ...* [Vi kan] ikkje lenger bare [si]: Gå derfor ut frå Jerusalem d.e. Stavanger. – Kjetil Aano (MT 1/97)

1. “NMS er i fornyelse. Nå har vi hørt det så lenge at vi snart begynner å tro det”

Denne replikken kom fra talerstolen på generalforsamlingen for Det Norske Misjonsselskap (NMS) sommeren 1999, til stor forlystelse i salen. De tilstedeværende visste godt at NMS er inne i en fornyelsesprosess. De siste fem årene har frasen ”NMS i fornyelse” blitt så vanlig at den nå kan brukes som en parodi uten behov for nærmere forklaring. Stikkordet *fornyse* blir gjenkjent som et samlebegrep for administrative og ideologiske snuprosesser som flittig fremheves av ledelsen, og som sikkert vekket en rekke følelseladete reaksjoner hos tilhørerne den junimorgenen. NMS er i fornyelse – ja, ”vi har hørt det”. Men å kunngjøre fornyelsen fra lederhold er ikke det samme som å få hele organisasjonen med i en prosess der fornyelsestankengen

blir stilt spørsmål ved, korrigert, tilpasset og innarbeidet. Fornyselsen må bli gjort vår egen for at vi kan "begynne å tro det".

Denne artikkelen er hovedsaklig et forsøk på å redegjøre for hvorvidt fornyelsestankegangen som preger misjonsstrategien er blitt innarbeidet i misjonsinformasjonen i Misjonstidende, NMS' organ – m.a.o. om det er samsvar mellom strategien for arbeidet og informasjonen fra arbeidet. Dessuten ønsker jeg å se litt nærmere på om gjennomføringen av fornyelsesprosessen innen NMS følger opp sin egen understreking av *dialog* – m.a.o. om det er indre samsvar mellom ideologi og organisasjonsprosesser.

Paradigmeskifte i misjonsteologien

I likhet med andre misjonsorganisasjoner har NMS i det siste vært opptatt av å utmeisle en misjonsstrategi som passer bedre til et endret verdensbilde.² Misjon skal ikke lenger bety utsendelse av en norsk misjonær med kunnskap og handlekraft for å hjelpe de litt hjelpeløse afrikanerne. Misjon skal ikke lenger følge det David Bosch kaller opplysningstidas misjonsteologiske paradigme,³ hvor handling og misjon utgikk fra verdens og kunnskapens sentrum ("Jerusalem d.e. Stavanger") til Afrika. I stedet settes nå fokus på tre nye hovedpunkt i NMS' misjonsstrategi:

1. Å dele evangeliet er en toveis-prosess; det skaper ikke bare forandring blant afrikanerne, men gjør også noe med oss selv – både som misjonærer/enkeltpersoner og som organisasjon.
2. Forholdet mellom NMS og samarbeidskirkene skal være likeverdige.
3. Misjon behøver ikke nødvendigvis å bety utsendelse av norske misjonærer. Guds rikes fellesprosjekt bør ha et videre spekter av arbeidsmetoder og samarbeidsformer.

En fellesnevner for disse punktene er *dialog*. NMS' misjonsstrategiske fornyelse er her på linje med det postmoderne paradigmet i misjonsteologien, hvor dialog på mange måter er et nøkkelbegrep: dialog mellom kristne og ikke-kristne, mellom vestlige kirker og kirker i den tredje verden, mellom kristne fra forskjellige kulturer, mellom teksten og forskjellige kulturelle kontekster, mellom liv/erfaring og tro/refleksjon, og mellom "teologen" og "folket".⁴

Dialog

I denne artikkelen vil dialog bli brukt som et gjennomgangstema for å evaluere både samsvar mellom misjonsinformasjon og misjonsstrategi, og samsvar mellom ideologi og organisasjonsprosesser i NMS. Det er derfor nyttig å formulere en arbeidsdefinisjon av dialog: *En dialog er en prosess som kan finne sted når begge de involverte partene tilskrives kunnskap og handlekraft, hvilket fører til et balansert maktforhold mellom dem. Det betyr at begge partene har noe verdifullt å bidra med, begge forventes å lære fra møtet med den andre, og ingen av partene prøver å dominere. På et slikt grunnlag fører dialog til gjensidig kritikk, oppmuntring og læring.*⁵

2. Tekstanalyse

Jeg har fokusert på Misjonstidende (MT) som er det viktigste informasjonsorganet innen NMS. Bladet hadde 14.535 abonnenter i 2000. I tillegg er det NMS' "offentlige mening" og ansikt utad. Jeg har analysert tre sett tekster:

1. *Misjonsinformasjon fra 1860-åra:* Alle brevene fra misjonærene som ble publisert i Norsk Missions-Tidende 1864-67, til sammen 87 brev.

2. *Misjonsinformasjon i dag:* Alle artiklene om Afrika (primært Madagaskar, Kamerun, Etiopia og Mali) i MT fra nr 1/97 til nr 8/00, til sammen 196 artikler. Disse er for det meste skrevet av nåværende eller tidligere misjonærer. Det er også verdt å merke seg at så godt som samtlige av disse artiklene er skrevet av nordmenn. I perioden 1/97-8/00 finnes det kun tre tekster skrevet av afrikanere – hvorav to er andakter, altså ikke misjonsinformasjon.

3. *Misjonsstrategi i dag,* som uttrykt i lederne i MT fra nr 1/97 til nr 8/00, til sammen 45 ledere. For å få et mer utfyllende bilde av den misjonsstrategiske delen av fornyelsen har jeg i tillegg sett på dokumenter som er sentrale i fornyelsesprosessen,⁶ samt hatt samtaler med NMS' ledelse i Stavanger.

Bildet av afrikaneren og misjonæren

Jeg har brukt bildet av afrikaneren og av misjonæren som grunnlag for sammenlikning mellom misjonsstrategien og misjonsinformasjonen, og har gått ut i fra at de bildene som er mest på linje med dialog-tankegangen er de bildene som tilskriver kunnskap og handlekraft både til afrikaneren og misjonæren.

En forfatter definerer hva som teller som *kunnskap* ved å skildre hvilken viten, erfaring og hvilke evner som er betydningsfulle. Videre får forfatteren frem hvem som har denne kunnskapen og hvem som ikke har den, og dette fører nødvendigvis til bestemte maktrelasjoner/hjelperelasjoner: A har kunnskap, B har ikke kunnskap, A bør derfor gi kunnskap til B, og B bør ta imot. Michel Foucault har pekt på den nære sammenhengen mellom makt og definisjon av kunnskap: "power and knowledge directly imply one another ... there is no power relation without the correlative constitution of a field of knowledge, nor any knowledge that does not presuppose and constitute at the same time power relations".⁷

En forfatter fordeler *handlekraft* ved å fremheve hvem som tar initiativ og gjør gode gjerninger, og hvem som har evne til å skape handlingsmuligheter og forandring. En forfatter kan frata en person eller en gruppe handlekraft ved å skildre dem som offer eller som hjelpeløse.

Eget ståsted

Enhver undersøkelse er subjektiv. I en tekstanalyse vil tekstens verden og leserens verden virke inn på hverandre. Jeg bruker min egen verden som tolkningsnøkkel og vil derfor tilføre noe til teksten mens jeg leser, samtidig som teksten har en innvirkning på og forandrer meg og min verden underveis.⁸ Det er derfor redelig å si noe om mitt eget ståsted, slik at jeg ikke fremstår "as an invisible, anonymous voice of authority, but [appear] as a real, historical individual with concrete, specific desires and interests ... *This evidence too must be open to critical scrutiny.*"⁹

Jeg er vokst opp i NMS, i Norge og i Sør-Afrika. Denne artikkelen er på mange måter en vurdering fra innsiden av NMS når det gjelder verdensbilde og verdier. Mine egne synspunkter på misjonsstrategi er mer eller mindre sammenfallende med ideene uttrykt i fornyelsestankegangen. Jeg skriver om fornyelsen fordi jeg ønsker at den skal styrkes og innarbeides i hele organisasjonen.

Tekstene ble analysert i forhold til to variabler: bruk av metaforer og narrativ struktur.

3. Metaforer i MT

Paul Ricoeur¹⁰ har pekt på at en metafor beskriver en tilstand eller et objekt ved å sammenlikne det med et annet, uten eksplisitt å

uttrykke at dette kun er en sammenlikning eller et bilde. Mens en vanlig sammenlikning ville si "det er *som om* landsbyen er i mørke", sier metaforen rett og slett "landsbyen *er* i mørke". Slik hevder metaforen å si noe om en dypere virkelighet enn den synlige. Derfor er den ikke bare en elegant frase; den er en forklaring på tilværelsen. Eller, som Bevans sier om bilder: "The various images are really not just interesting picture words; they are really concentrated theologies of mission."¹¹ De forteller hva som burde skje, og hvem som burde få det til å skje. Metaforer sier også noe viktig om forfatterne som bruker dem, om deres verdensbilde og hvilke roller de ser seg selv i.

I MT er det i hovedsak åtte metaforer som blir brukt: "misjonsmarken"; "veien" eller "å gå sammen med"; "lukket/åpnet"; "mørke/lys"; "fanget/frihet"; "den gode strid"; "de unådde"; og "fra død til liv". På mange måter henger de sammen og følger det samme grunnleggende mønsteret. De kan brukes enten med en *tradisjonell vinkling* eller en *dialogisk vinkling*.

Tradisjonell vinkling

Den tradisjonelle vinklingen, som ble brukt på 1800-tallet og fortsatt er i bruk i dag, tilskriver kunnskap og handlekraft først og fremst til misjonæren. Misjonæren blir da en kunnskapsrik aktor som kommer utenfra og inn i Afrikas virkelighet for å hjelpe afrikanerne med det aktuelle problemet – med de makt-relasjoner dette medfører.

I den tradisjonelle vinklingen på metaforen "misjonsmarken" er rollefordelingen klar: Ordet blir sådd av misjonærene og de medarbeiderne de har lært opp, misjonærenes arbeid bærer frukt, menigheten vokser, og høsten er stor. "Dette er jo misjonens gamle område; dere har arbeidet og sådd her i mange år" (MT 10/99). "Det som har vore sådd gjennom mange år, utan synlege resulta't, spirer og veks!" (MT 2/00). "Misjonsmarken" befinner seg alltid i Afrika. I dette bildet blir afrikanerne enten jordsmonn eller planter, med tilsvarende kunnskap og handlingsmuligheter.

Når den tradisjonelle vinklingen brukes på de andre metaforene, tilskrives NMS/misjonæren rollen som kunnskapsrik veiviser, den som forsøker å åpne, den som bringer lys, den som kommer med frihet, Guds frontsoldat, den som søker å "nå" de unådde, og den som bringer liv. "...jeg er kommet for å undervise om Jesu veg" (MT 10/97). "...det var jo først og fremst de unådde vi ville nå. Og de ble nådd" (MT 2/00).

Afrikanerne plasseres i motsvarende roller: de har ikke kunnskap om veien, er lukket, er i mørke, er fanget, gjør motstand mot evangeliet, er ikke nådd, og er åndelig døde. "...medisinmennene hadde grepet om byen" (MT 11/99). "Mange lever fortsatt i åndelig mørke ... 'Kom over og hjelp oss!'" (MT 5/00).

Misjon blir da å overføre hjelp og kunnskap fra misjonæren til afrikanerne. Så lenge disse ikke har kunnskap om veien, er fanget, er i mørke, osv., kan man ikke forvente at de har noe å bidra med verken når det gjelder kunnskap eller handlingsmuligheter. Initiativ og god handling ligger derfor også hos misjonæren.

Det er verdt å merke seg hvilken Kristus-skikkelse som her trer frem. Kristus blir den som gir liv og vekst til vanskelig jordsmonn, den som kan åpne det som er lukket, det lyset som triumferer over mørket, den som setter fri f.eks. ved å seire over onde ånder, den som leder de kristne troppene, og den som kan overkomme død. Det gjennomgående bilde er *Christus Victor* – eller, sagt på afrikansk, Kristus som høvding. Det er tankevekkende at det fra misjonsfaglig hold har blitt pekt på at afrikansk teologi er mangelfull hvis den kun baserer seg på en høvdinge-kristologi,¹² samtidig som det ser ut til at det folkelige misjonsspråket innen NMS siden 1800-tallet og frem til i dag overveiende har brukt metaforer på en måte som baserer seg på nettopp dette Kristus-bildet.

Enda mer tankevekkende blir dette dominerende *Christus Victor* bildet når det settes sammen med det bildet av tradisjonell afrikansk religion som presenteres i MT. I perioden 1/97-8/00 blir tradisjonell afrikansk religion assosiert med frykt (9 ganger), onde ånder (7 ganger), medisinmenn/trollmenn som dominerer, bedrar og tar seg alt for godt betalt (7 ganger), død/mord (6 ganger), sykdom (4 ganger), og dessuten fyll, umoral, ansvarsløshet, problemer, plager, og ikke minst hinder for utvikling og misjonærens arbeid. Kun fire ganger blir tradisjonell religion beskrevet som et trossystem som gir mening til dem som tror på og bruker det, og som misjonæren burde sette seg inn i og prøve å forstå. Alt i alt er det et overveldende og ensidig negativt inntrykk av tradisjonell afrikansk tro som kommer frem. Når dette kombineres med bildet av den seirende Kristus, blir implikasjonen at misjonærene reiser ut fra Norge med en overlegen Gud som vil overvinne de onde åndene som holder (de hjelpeløse) afrikanerne fanget. Hvis et slikt bilde preger oppfatningen av hva misjon er, blir det lite dialog.

Dialogisk vinkling

Den dialogiske vinklingen på metaforene fordeler kunnskap og handlekraft mer likt mellom misjonæren og afrikanerne. NMS/misjonæren kommer ikke lenger inn i bildet bare for å løse problemer i Afrika. I stedet har både NMS/misjonæren og afrikanerne sine problemer og utfordringer de må jobbe med, og i så måte kan begge motta nyttige innspill i møte med den andre. Begge parter har noe verdifullt å bidra med.

Når den dialogiske vinklingen brukes på metaforen "misjonsmarken" så "kan vi overraskes over dyp jord og fruktbar jordflekker der vi minst hadde ventet det. Det gjelder både i vårt misjonsarbeid, og det gjelder i vårt nærmiljø" (MT 1/97). Målgruppen som skal forandres befinner seg ikke lenger bare i Afrika, men er utvidet til "hele verden som 'misjonsmark'" (leder MT 1/99). Da ser man også behovet for "ny vekst i våre vestlige kirker" (leder MT 3/00), gjerne inspirert av fellesskapet i mange afrikanske kirker.

Det ryddige misjonsskjemaet i den tradisjonelle vinklingen – "fra Jerusalem d.e. Stavanger" – blir erstattet av et mer sammensatt bilde i den dialogiske vinklingen. NMS/misjonærene trenger selv, slik som afrikanerne, å jobbe mot større åpenhet og åndelig liv og fornyelse. I den grad man kan snakke om mørke og lyse tilstander hos andre enn seg selv, så finnes begge disse tilstander både i Afrika og i NMS/Den norske kirke. Misjon blir da "å gå sammen med", og å dele erfaringer og vanskeligheter. Det er ikke noe mål å overvinne motparten, men å møte vedkommende.

Den dialogiske vinklingen på metaforene peker da også mot en mer nyansert og omfattende kristologi enn i den tradisjonelle vinklingen. Kristus er fortsatt seierherre og skaper av liv og lys, men ikke lenger bare i forhold til afrikanerne. NMS/misjonærene trenger også å bli åpnet og frigjort av Kristus. Dessuten blir det lagt vekt på at Kristus var og er sammen med mennesker i deres hverdag og vanskeligheter, og dette er forbildet for misjonsvirksomhet: "Slik Jesus kom og gikk sammen med disiplene på veien, slik vil kirken at misjon skal være: Å gå sammen med andre" (leder MT 1/00). Slik åpner den dialogiske vinklingen opp for kontekstualisering og korsteologi på en måte som den tradisjonelle vinklingen ikke har rom for.

Bruk av metaforer i misjonsstrategi versus misjonsinformasjon

Hvis man sammenlikner antall artikler og ledere i MT som har brukt en tradisjonell vinkling på metaforene med dem som har brukt en dialogisk vinkling, er det to tendenser som kommer frem (jf tabell 1). For det første blir den tradisjonelle vinklingen brukt i større grad enn den dialogiske vinklingen i artiklene om Afrika fra 1/97-8/00. For det andre blir den dialogiske vinklingen brukt i større grad i lederne enn i artiklene. Dette sier noe om at den dialogiske vinklingen er i ferd med å innarbeides i det som skrives om misjonsstrategi, mens den tradisjonelle vinklingen, som har sterke røtter helt tilbake til 1800-tallet, fortsatt dominerer i misjonsinformasjonen.

Tabell 1. Antall brev, artikler om Afrika, og ledere i MT som har brukt metaforer

	Brev 1864-67*		Artikler 1/97-8/00		Ledere 1/97-8/00	
	Trad.	Dialog	Trad.	Dialog	Trad.	Dialog
Misjonsmarken	5	-	19	1	6	6
Veien, gå sammen	1	-	12	5	-	13
Lukket/åpnet	2	-	7	-	3	10
Mørke/lys	1	-	8	4	3	2
Fanget/frihet	-	-	13	-	2	1
Den gode strid	3	-	13	1	-	1
De unådde	-	-	12	-	1	1
Fra død til liv	3	-	4	-	1	3

* Etter å ha gått gjennom alle brev i denne perioden ble et representativt utvalg på åtte brev brukt for å se etter metaforer.

4. Narrativ struktur i MT

Narrativ analyse er et forsøk på å gå litt lenger enn innholdsanalyse for å få tak i essensen av den narrative strukturen som blir brukt i tekstene. Her bygger jeg igjen på Paul Ricoeurs teorier,¹³ som fremhever hvordan forfatteren gjennom en narrativ struktur kan ordne virkelighetens kaos til en forståelig og meningsfull helhet. Forskjellige hendelser, tilfældigheter, personer, bevisste handlinger, antatte årsaker og motstridende konklusjoner blir satt sammen til en enhetlig, sammenhengende fortelling med en begynnelse og en slutt. Fortelleren bestemmer hva som virkelig skjedde og hvorfor. Fortelleren har også makt til å definere kunnskap, og til å fordele ris og ros for handlinger. Slik blir "helten" – den kunnskapsrike og handlekraftige – identifisert.

”Den hjelpeløse”, som har behov for heltens kunnskap og gode initiativ, blir også utpekt.

Jeg bruker igjen den tidlige definisjonen av dialog, og ser etter spor av dette i den narrative strukturen. De tekstene som opererer innenfor denne forståelsen av dialog, ved på en eller annen måte å anta eller vise at kunnskap og handlekraft finnes hos både misjonærer og afrikanere, benytter det jeg vil kalle en *dialogisk struktur*. De tekstene som primært plasserer kunnskap og handlekraft hos NMS/misjonæren, benytter en *tradisjonell struktur*.¹⁴

Misjonsinformasjon fra Afrika 1864-67

Brevene fra 1864-67 opererer innenfor den tradisjonelle strukturen. De beskriver misjonærens hverdag på stasjonen, hans arbeid og innsats for menneskene han kom i kontakt med, hans prekener, og hans bygningsprosjekter. Selv om de ”innfødte” nok ble betraktet som prinsipielle likemenn av misjonærene,¹⁵ blir de i den narrative strukturen tildelt en lavere posisjon som hedninger og som forholdsvis usiviliserte. Kunnskap og gode initiativ kommer nesten alltid fra misjonæren selv, som da blir helten i fortellingen.

Misjonsinformasjon fra Afrika i MT 1/97-8/00

Spørsmålet nå er hvorvidt misjonsinformasjonen i MT fortsatt bruker den tradisjonelle strukturen som rådde grunnen i 1860-åra, eller om den dialogiske strukturen som passer til fornyelsestankegangen er blitt tatt i bruk. Jeg vil forsøke å svare på dette ved å gå gjennom de tre hovedgruppene som artiklene om Afrika faller inn i.

1. *Møte mellom misjonæren og afrikanerne*. Dette er variasjoner over temaet ”en misjonærs hverdag”. Omtrent to tredjedeler av disse artiklene benytter en tradisjonell struktur, hvor afrikanerne blir beskrevet som målgruppen som har behov for misjonærens kunnskap og handlekraft. F.eks: ”Han [misjonæren] er ikke i tvil om at alle deler av arbeidet vil bety mye for barafolket. Bøndene skal få veiledning... Det vil bli gitt hjelp... Det vil bli gitt elementær helseopplysning...” (MT 6/98). At det prosjektet som her blir beskrevet i praksis også fokuserer på lokal deltakelse, lokale ressurser, lokalt ansvar og dialog, kommer ikke frem i artikkelen.

De nasjonale medarbeiderne er tydelig beskrevet på en annen måte enn andre afrikanere ved at de tilskrives mer kunnskap og flere gode gjerninger – men de ligger likevel hakket under misjonæren: “Før Uumu rusler videre til neste hus for å veie flere barn og undervise flere kvinner, tar vi en liten evaluering av det hun nettopp har gjort. Jeg roser henne for å gjøre en god jobb” (MT 7/97). Hvis evalueringen noen gang går andre veien, altså at Uumu vurderer misjonærens arbeid, så er dette ikke blitt nevnt i artikkelen.

Bare omtrent en tredjedel av artiklene i denne kategorien har en dialogisk struktur. Men disse er til gjengjeld gode eksempler på hvordan fornyelsestankegangen og misjonsstrategien kan omsettes i praksis. Både afrikanerne og misjonæren fremstår som mennesker med egne tanker, meninger, prioriteringer og handlekraft. Begge parter har noe å bidra med i møte med den andre, som illustrert i følgende sitat: “Jeg har lært veldig mye de årene jeg har bodd her ... Vi [misjonærene] fungerer oftere som samtalepartnere, noen å spørre om råd. Noen ganger er det lettere å diskutere problemer med en utenforstående” (MT 3/99).

2. *Informasjon om Afrika*. Denne kategorien er delt inn i tre mindre grupper. Den første og største gruppen inneholder informasjon om et område eller et folk i Afrika. Her blir den tradisjonelle strukturen brukt i meget stor grad. Afrikanerne trenger hjelp, gjerne den slags hjelp som NMS kan gi: “Slik lever dei fleste i dette området. Lite skulegang, svært lite hjelp i sjukdom, ofte langt frå kyrkje, utan Gud i dette livet, og utan eit evig liv å sjå fram til” (MT 4/98). At den tradisjonelle strukturen blir brukt så ofte i denne typen artikler, har antakeligvis sammenheng med at forfatterne føler at det er den tradisjonelle narrative strukturen som på best måte rettferdiggjør misjonsarbeidet overfor leserne – og disse utgjør en viktig del av NMS’ økonomiske støttegruppe. Det gir grunn til ettertanke at støtten fra leserne bevisst eller ubevisst opprettholdes på grunnlag av et slikt bilde av Afrika.

Den andre og tredje gruppen artikler innen informasjonskategorien består av artikler som omtaler afrikansk hverdagsliv og kirkeliv. Disse artiklene er uvanlige fordi NMS og misjonærene ikke spiller noen viktig rolle. Afrikanernes hverdag blir beskrevet uten “de trenger hjelp”/“de er unådde” -perspektivet: “Det er en opplevelse å sykle gatelangs i ettermiddagstimmene her i Antsirabe ... Det koker av mennesker som er ute for å kjøpe litt parafin til

lampene sine, kjøpe noe attåt risen de skal ha til kvelds ... dette er livet" (MT 8/98). Det blir understreket at de afrikanske kirkene er selvstendige. På den ene siden kan man derfor si at disse artiklene gir et godt utgangspunkt for dialog med afrikanerne og de afrikanske kirkene. Men på den andre siden nøler jeg med å si at de bruker en dialogisk narrativ struktur, siden de stort sett ikke inneholder hentydninger til noen dialog mellom misjonærene og afrikanerne, eller mellom NMS og de afrikanske kirkene – og de beskriver heller ikke noen dialog innen disse kirkene.

3. *Intervjuer med afrikanere.* Den tredje hovedgruppen står i et liknende ambivalent forhold til den dialogiske strukturen. På den ene siden er selve ideen om å gi afrikanere en stemme i MT del av en dialogisk tenkemåte. Intervjuobjektets liv, arbeid og tanker blir gjengitt med sympati og respekt, og vedkommende blir skildret som en kunnskapsrik aktør.

Men utvalget av intervjuobjekter er veldig ensidig. Av de 39 intervjuene av afrikanere i MT i perioden 1/97-8/00, er 23 med folk involvert i kirkens arbeid, 7 er med kristne som på en eller annen måte er "over gjennomsnittet", f.eks. på grunn av forfølgelse, og 3 er med bibelskolestudenter. En mulig årsak til denne utvelgelsen er at forfatterne ønsker å vise frem "en frukt av vårt arbeid" (innledning til et intervju i MT 9/99). En så skjev utvelgelse av intervjuobjekter kan skape et inntrykk av at afrikanere som ikke er aktivt involvert i kirkens arbeid ikke har noe å bidra med (i MT), og at det derfor ikke er verdt å gå inn i en dialog med dem.

Tabell 2 viser at en dialogisk struktur er tilstede i noe av misjonsinformasjonen, men at dette langt fra er den dominerende trenden. Den tradisjonelle strukturen står fortsatt sterkt, spesielt i de to største hovedgruppene av artikler.

Tabell 2. *Narrativ analyse av artikler om Afrika i MT i perioden 1/97-8/00*

	Tradisjonell	Dialogisk	(Dialogisk?)
1. Møte misjonæren/afrikanerne	43	19	
2a. Informasjon om Afrika/misjon	45	5	
2b. Informasjon om afrikansk levemåte			10
2c. Informasjon om afrikansk kirkeliv			15
3. Intervjuer med afrikanere			39
4. Misjonærenes fritid	12		
5. Annet	8		
SUM	108	24	64

Det er også verdt å påpeke at bruken av en dialogisk struktur i artiklene ikke har økt i perioden 1/97-8/00. Dette står i sterk kontrast til den markante økningen i fokus på dialog i lederne i samme periode (se tabell 3).

Misjonsstrategi 1/97-8/00

Mange av lederne peker på at arbeidsmåter, tenkemåter og talemåter innen NMS trenger fornyelse, og fremhever da forskjellige temaer som står i forbindelse med dialog. Det dreier seg primært om tre hovedpunkter.

For det første beskrives en mangel på indre åndelig liv i NMS/Den norske kirke. "Vi trenger en åndelig fornyelse på grunnplanet i våre organisasjoner og menigheter" (leder MT 8/00). Dette settes ofte i sammenheng med at "vi har mye å hente fra det åndelige liv og den åndelige erfaring våre [afrikanske] venner representerer" (leder MT 10/99). For det andre understrekes det at "vi har tro på dialog" i samarbeidet mellom NMS og de afrikanske kirkene (leder MT 6/00). "Vi vil gjerne ha et likeverdig samarbeidsforhold til våre partnere, der utveksling av erfaringer og ideer er i fokus" (leder MT 11/99). For det tredje beskrives nye måter å drive misjon på. Den mest radikale forandringen her er at misjon ikke lenger skal være ensbetydende med å sende ut norske misjonærer, men i stedet skal være et fellesprosjekt, "kanskje som 'joint ventures', fellestiltak, mellom kirkene ute og NMS/Den norske kirke" (leder MT 10/99). "Det er oppgavene det skal fokuserast på, og mindre på om det er norske misjonærer som utfører det ... Korleis får vi mest mogleg misjon?" (leder MT 7/00).

Som vi kan se av tabell 3, har denne understrekingen av dialog og fornyelse i lederne blitt mer og mer vanlig de siste årene. De lederne som ikke er inne på disse temaene, plasseres i gruppen "tradisjonell struktur". De tar opp diverse emner, men uten å fremheve noen av aspektene ved en dialogisk tankegang.

Tabell 3. Tradisjonell versus dialogisk tankegang i lederne i MT

	1997	1998	1999	2000 (nr.1-8)	SUM
Tradisjonell	9 (69%)	4 (33%)	3 (25%)	1 (12.5%)	17 (38%)
Dialogisk	4 (31%)	8 (67%)	9 (75%)	7 (87.5%)	28 (62%)

Det er imidlertid grunn til å se litt nærmere på dialogen som forfektes i lederne. Noen ganger ser det ut til først og fremst å være en dialog mellom ledelsen i NMS og ledelsen i de afrikanske kirkene. Det er illustrerende å se hvordan navnet "NMS" blir brukt. Når det fra lederhold snakkes om behovet for indre fornyelse i NMS, så henviser navnet NMS til hele organisasjonen, jf "ærlig og liketil har vår generalsekretær gang på gang erkjent og bekjent Det Norske Misjonsselskaps og kirkens mangel på indre åndelig liv" (leder MT 3/98). Men når det er snakk om beslutningsprosesser, henviser "NMS" ikke til hele organisasjonen: "Det blir arbeidet målrettet i tråd med fastsatte strategier som NMS og samarbeidskirkene er enige om" (leder MT 6/00). I slike tilfeller blir organisasjonens navn appropriert som en referanse til ledelsen i Stavanger. På samme måte refererer begrepet "samarbeidskirkene" her ikke til kirkene med sine menigheter og arbeidere, men til ledelsen i disse kirkene.

Fornyelsesprosessen i NMS ble satt i gang delvis fordi man har skjont at for å "bryta banda til kolonitid" (MT 1/97) så kan ikke lenger den norske misjonæren i Afrika være sentrum for makt/kunnskap. Dette innebærer at maktrelasjoner må forandres. Da er det interessant å merke seg at mens misjonæren faktisk har blitt relegert til periferien når det gjelder beslutningsprosesser, så har de som går i spissen for fornyelsesprosessen – ledelsen i Stavanger – greid å utmeisle et nytt sett maktrelasjoner som fortsatt plasserer makt/kunnskap i Stavanger. De afrikanske kirkeledere har blitt inkludert i denne makt/kunnskapskjernen.

Dialogen som lederne beskriver ser da ut til å gjelde hele organisasjonen når det dreier seg om behovet for fornyelse, men begrenser seg til topplanet når det gjelder beslutninger angående

arbeidet. Dialog blir veldig sjelden nevnt som et mål for, eller en integrert del av beslutningsprosesser innen NMS eller innen de afrikanske kirkene.

5. Mulige årsaker til manglende samsvar mellom strategi og informasjon

Det er et visst mangel på samsvar mellom misjonsstrategien og misjonsinformasjonen som blir presentert i MT. Misjonsinformasjonen fra Afrika i perioden 1/97-8/00 er fortsatt sterkt preget av den tradisjonelle tenkemåten som har røtter tilbake til 1800-tallet. Dette kommer frem både i bruken av den tradisjonelle vinklingen på metaforene, og i bruken av den tradisjonelle narrative strukturen. I samme periode har lederne i MT i mye større grad innarbeidet en dialogisk vinkling på metaforene, og en fokus på dialog og fornyelse i sine forsøk på å strukturere virkeligheten.

I spenningsfeltet mellom to paradigmer

Forskjellen mellom misjonsinformasjonen og misjonsstrategien synes å være en del av et pågående paradigmeskifte innen organisasjonen. Den tradisjonelle tankegangen opererer innenfor opplysningsparadigmet, mens fornyelsestankegangen har likhetstrekk med det postmoderne paradigmet i misjonsteologien. Et paradigmeskifte fører med seg frustrasjon, forvirring og fornyelse. Küng beskriver det slik:

The defenders of the old and of the new model ... live in 'different worlds', different worlds of ideas and of language; often they can scarcely understand each other. Translation from the old to the new language is necessary, but at the same time there must be a new conviction, a conversion.¹⁶

Misjonspraksis versus misjonsinformasjon

Siden lederne i MT skrives av ledelsen i NMS, og artiklene om Afrika stort sett skrives av nåværende eller tidligere misjonærer, kan det ved første øyekast se ut som om forskjellen mellom lederne og artiklene er et uttrykk for at ledelsen og misjonærene har forskjellige synspunkt. Denne konklusjonen er imidlertid problematisk. Artiklene i MT gir misjonæren mulighet til å kommunisere. Men denne kommunikasjonen er gjennomsyret og begrenset av forventninger om hva misjonæren burde holde på

med "på misjonsmarken", og forfatterens oppfatninger av hvilken narrativ struktur og talemåte som er legitim i en slik kontekst. Denne skrivesituasjonen blir gjort enda mer komplisert ved bevisstheten om at informasjonen som gis danner en viktig del av grunnlaget for økonomisk støtte fra leserne. Det er om å gjøre å "selge" misjonsarbeidet, og da er det ikke alltid lett å skille mellom hva som er forfatterens egen skildring og hva som er skildring for den lesergruppen som forfatteren ser for seg.

Derfor er ikke den tradisjonelle strukturen som står sterkt i misjonsinformasjonen nødvendigvis noen nøyaktig gjengivelse av hva som skjer i misjonsarbeidet. Mitt generelle inntrykk er heller at det er mer sannsynlig at den dialogiske tilnæringsmåten som understrekes i misjonsstrategien følges opp i det meste av misjonsarbeidet, men at dette ikke reflekteres i mesteparten av informasjonen om arbeidet.¹⁷ Det kan m.a.o. se ut som om den tradisjonelle strukturen og talemåten i misjonsinformasjonen har så lange historiske røtter og en så sterk posisjon at den fortsatt brukes og aksepteres selv om den ikke lenger er representativ for det som foregår i praksis.

Organisasjonsprosesser

Forskjellen mellom misjonsstrategi og misjonsinformasjon må også til en viss grad tas som et uttrykk for hvordan kommunikasjonen mellom ledelsen og andre grupper innen NMS fungerer. Det ser ut til å være en tendens innen NMS til å kunngjøre og gjennomføre ideer og strategier ovenfra-og-ned, og dette har kommet klart frem i paradigmeskiftet. Ideene rundt fornyelsen er sterkt konsentrert rundt noen få markerte personer som har initiert prosessen, streket ut innholdet, produsert rapporter og oppmuntret resten av organisasjonen til å begynne å tenke på samme måte. Etter en slik prosess er det ikke så rart om størsteparten av organisasjonen fortsatt ikke har noe eierforhold til det nye paradigmet.

Dette er betenkelig, av to grunner. For det første kan det virke som om det ikke er indre samsvar i fornyelsesprosessen: på den ene siden er dialog et sentralt konsept i fornyelsestankegangen, på den andre siden har denne fornyelsen blitt gjennomført innen organisasjonen på en måte som ikke har skapt rom for dialog.

For det andre vil en mangel på inkluderende prosesser svekke selve fornyelsen. Fornyelsesprosessen står sterkere jo flere som er

involvert. "Det skjer noe når mennesker oppdager at de har noe å bidra med. At deres tanker, ideer og erfaring betyr noe for de beslutninger som tas ... Men hvordan skal mennesker oppdage at de har noe å bidra med så lenge de bare er mottakere av informasjon?" (MT 23/95).

Sitatet ovenfor er hentet fra et av de sjeldne leserbrevene i MT, og er den eneste "offentlige" problematiseringen av selve fornyelsesprosessen jeg har greid å finne. Det synes ikke å være tradisjon innen NMS for offentlig debatt og korrigerende av ledelsens strategi eller landsstyrets forslag. "The absence of conflict in many 'participatory' programmes is something that should raise our suspicions."¹⁸

Generalforsamlingen i 1999 var en av de få gangene i løpet av de siste årene som det ble gjennomslag for en forandring i ledelsens uttalte strategi, da landsstyrets forslag om en nedgang i antallet misjonærer førte til en lang debatt og endelig et vedtak om at denne trenden ikke var ønskelig. Det ble fattet "et krystallklart vedtak om flest mulig misjonærer."¹⁹ Ledelsen har imidlertid siden sagt klart i fra om at de "har valgt å tolke generalforsamlingsvedtaket som et ønske om å få mest mulig misjon"²⁰ – hvilket er en tydelig omtolkning. Jeg er enig i den misjonsstrategien som ledelsen her legger opp til. Men den udemokratiske måten strategien blir kunngjort på sender ut uheldige signaler om manglende dialogiske prosesser innen NMS.

6. Konklusjon

Manglende samsvar mellom misjonsstrategi og misjonsinformasjon i MT burde bekymre dem som ønsker fornyelse i NMS. Hvis grasrota i NMS baserer sine meninger om misjonsstrategi på informasjonen de får gjennom MT, er det ikke så overraskende om de blir oppgitt over forandringene i NMS og at antallet norske misjonærer går ned. Det generelle bildet de får gjennom MT er av en afrikansk virkelighet hvor makt/kunnskap og handlekraft ofte er tilskrevet den norske misjonæren, hvor aktiviteter som er avhengige av norske misjonærer forekommer oftere enn aktiviteter hvor misjonærer ikke er involvert, og hvor så godt som ingen afrikanere kommer til orde gjennom egne artikler.

En kommentar av Tore Laugerud i 1979, i en analyse av misjonsinformasjonen fra Madagaskar, gjelder fortsatt – og muligens i enda større grad – i dag:

Men det faktum at gassiske medarbeidere ikke i større grad kommer direkte fram i spaltene bidrar til å gjøre informasjonsbildet svært misjonærsentrert – hvilket igjen bidrar til å skape et skjevt helhetsbilde ... Beklagelig er det også ikke minst fordi det folk og den kirke vi arbeider i forblir fjerne og ukjente – all misjonærinformasjon til tross – for misjonsfolket, slik at en virkelig fellesskapsfølelse og likeverdighetsfølelse vanskelig kan vokse fram.²¹

Et paradigmeskifte er ingen automatisk eller ufrakommelig prosess. Det går ikke av seg selv å forlate det gamle paradigmet. Det nye paradigmet har størst sjanse til å vokse frem hvis så mange som mulig innen organisasjonen har et eierforhold til fornyelsen og “begynner å tro det”. For at dette skal skje, må de få informasjon som stemmer med virkeligheten i misjonsarbeidet, og de må få mulighet til å være med på å formulere de nye tankene og å påvirke selve prosessen. For øyeblikket ser det ut til at dette hindres både av det tradisjonelle preget på en god del av misjonsinformasjonen, og av ledelsens ovenfra-og-ned formulering og gjennomføring av fornyelsen i misjonsstrategien.

Ledelsen ønsker å bryte med paradigmet fra 1800-tallet, da misjonærer med makt/kunnskap og handlekraft ble sendt ut ”fra Jerusalem d.e. Stavanger” for å redde afrikanerne. Det nye paradigmet ser imidlertid ut til å ha beholdt Stavanger som makt/kunnskap og handlekraftens sentrum. Som en i ledelsen sa: ”Ledelsen prøver å få organisasjonstenkningen ut av et kulturelt fangenskap”.²² Ledelsen bestemmer hvilken kunnskap som skal defineres som ”fornyelse”, og sender så dette ut ”fra Jerusalem d.e. Stavanger” for å redde resten av organisasjonen.

Noter

1. Denne artikkelen er en bearbejdet versjon av en BA dissertasjon ved School of Development Studies, University of East Anglia, 2001.
2. Jf serien om “Misjonsforståelse på norsk” i NOTM nr 4/97, 1/98 og 2/98.
3. David Bosch: *Transforming Mission*, Maryknoll NY 1991, s.274-345.
4. Se f.eks. Bosch 1991, s.420-432 og s.483-489; Stephen Bevans: *Models of Contextual Theology*, Maryknoll NY 1992; og Lesslie Newbigin: *The Open Secret*, Grand Rapids, Michigan 1978.
5. Denne definisjonen bygger på samtaler jeg hadde med NMS' ledelse i Stavanger i perioden 5.-8. sep 2000, hvor jeg bl.a. fikk følgende

for kritikk som mulig ved å beskrive mitt eget ståsted, kriteriene jeg har brukt, og definisjonen av dialog som ligger til grunn. De som er interessert i å se mer konkret hvilke artikler og ledere jeg har plassert i hvilke kategorier, henvises til den opprinnelige oppgaven, som er å finne i Misjons høyskolens bibliotek.

15. "Afrikanernes mangler, - ut fra deres [misjonærenes] syn, - var ikke at de var rasemessig underutviklede, men at de var *bedninger*. I prinsippet var de europeernes likemenn ... Den avgjørende faktor her var Guds Ord," s.81, i Torstein Jørgensen: "Norske misjonærer, samtid og forståelse i det 19. århundre" i *NOTM* nr 2, 1985, s.75-85.
16. Hans Küng: "Paradigm Change in Theology: A proposal for discussion" i Hans Küng & David Tracy (red): *Paradigm Change in Theology*, NY 1989, s.3-33, på s.25.
17. Tekstanalysen jeg har jobbet med gir ikke noe grunnlag for definitive utsagn ang. et eventuelt sprik mellom misjonsarbeidet og misjonsinformasjonen. Men flere samtaler og kommentarer jeg har fått på oppgaven tyder på at dette er en mer plausibel forklaring enn å anta at artiklene konsekvent gir uttrykk for misjonærenes egentlige meninger og arbeidsmåter.
18. Sarah White: "Depoliticising development: the uses and abuses of participation" i *Development in Practice*, nr 1, 1996, s.6-15, på s.15.
19. Jon Magne Lund, kommentar i *Vårt Land* 23.06.00
20. Kjetil Aano til *Vårt Land* 19.06.00. Se også intervju og leder i *MT* 7/00.
21. Tore Laugerud: "Misjonsinformasjon fra Madagaskar i Norsk Misjonstidende" i *NOTM*, nr 2, 1979, s.93-112, på s. 97. I perioden 1976-78 hadde *MT* 7 artikler skrevet av gassiske medarbeidere (ibid s.96) – hvilket er et større antall enn *MT* har hatt de siste tre årene.
22. Sitatet er fra et intervju 5. sep 2000.

Ingeborg H. Hovland, f. 1978 i Oslo, oppvokst delvis i Sør-Afrika. BA i Development Studies 2001, University of East Anglia.

From Jerusalem i.e. Stavanger - Mission strategy versus mission information in *Misjonstidende*

This article compares the mission strategy of the Norwegian Mission Society (NMS) to their mission information, by examining the distribution of power/knowledge and agency in the use of metaphors and narrative emplotment in *Misjonstidende*, NMS' magazine. The mission information draws mainly on the 'traditional story' dating back to the nineteenth century and the

- for kritikk som mulig ved å beskrive mitt eget ståsted, kriteriene jeg har brukt, og definisjonen av dialog som ligger til grunn. De som er interessert i å se mer konkret hvilke artikler og ledere jeg har plassert i hvilke kategorier, henvises til den opprinnelige oppgaven, som er å finne i Misjonshøgskolens bibliotek.
15. "Afrikanernes mangler, - ut fra deres [misjonærenes] syn, - var ikke at de var rasemessig underutviklede, men at de var *bedninger*. I prinsippet var de europeernes likemenn ... Den avgjørende faktor her var Guds Ord," s.81, i Torstein Jørgensen: "Norske misjonærer, samtid og forståelse i det 19. århundre" i *NOTM* nr 2, 1985, s.75-85.
 16. Hans Küng: "Paradigm Change in Theology: A proposal for discussion" i Hans Küng & David Tracy (red): *Paradigm Change in Theology*, NY 1989, s.3-33, på s.25.
 17. Tekstanalysen jeg har jobbet med gir ikke noe grunnlag for definitive utsagn ang. et eventuelt språk mellom misjonsarbeidet og misjonsinformasjonen. Men flere samtaler og kommentarer jeg har fått på oppgaven tyder på at dette er en mer plausibel forklaring enn å anta at artiklene konsekvent gir uttrykk for misjonærenes egentlige meninger og arbeidsmåter.
 18. Sarah White: "Depoliticising development: the uses and abuses of participation" i *Development in Practice*, nr 1, 1996, s.6-15, på s.15.
 19. Jon Magne Lund, kommentar i *Vårt Land* 23.06.00
 20. Kjetil Aano til *Vårt Land* 19.06.00. Se også intervju og leder i MT 7/00.
 21. Tore Laugerud: "Misjonsinformasjon fra Madagaskar i Norsk Misjonstidende" i *NOTM*, nr 2, 1979, s.93-112, på s. 97. I perioden 1976-78 hadde MT 7 artikler skrevet av gassiske medarbeidere (ibid s.96) – hvilket er et større antall enn MT har hatt de siste tre årene.
 22. Sitatet er fra et intervju 5. sep 2000.

Ingeborg H. Hovland, f. 1978 i Oslo, oppvokst delvis i Sør-Afrika. BA i Development Studies 2001, University of East Anglia.

From Jerusalem i.e. Stavanger - Mission strategy versus mission information in *Misjonstidende*

This article compares the mission strategy of the Norwegian Mission Society (NMS) to their mission information, by examining the distribution of power/knowledge and agency in the use of metaphors and narrative employment in *Misjonstidende*, NMS' magazine. The mission information draws mainly on the 'traditional story' dating back to the nineteenth century and the

Enlightenment paradigm, which represents the missionary as a knowledgeable agent sent out to help the Africans. On the other hand, the current mission strategy advocates a 'renewal' that emphasises postmodern concerns about the need for dialogue, entailing a more equal distribution of power/knowledge and agency. 'The renewal' marks a paradigm shift, and this shift has exposed a possible divergence between mission practice and the traditional information about this practice, and also a tendency of the NMS leadership to implement strategies in a top-down manner.